

Xaqani Şirvani poeziyasında qürur amili şairin fərdi keyfiyyətinin göstəricisi kimi

Xuraman Hümətova
Filologiya elmləri doktoru, dosent
AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu
E-mail: hummatovax@mail.ru

Annotasiya. XII əsr Azərbaycan intibah dövrünün ən böyük şairlərindən biri də Xaqani Şirvani olmuşdur. Onun poeziyasında fərdi keyfiyyətini dəyərləndirən amillərdən biri də qürurunu əks etdirən şeirləridir. Şairin özünə olan güvəninə əsasən onun qürur amili aparıcı yer tutur. Xaqaninin belə yüksək qürur sahibi olması, şairin fərdi keyfiyyətinin əsas göstəricisidir. Xaqani həm sarayda yaşadığı dövrdə, həm də səyahətləri zamanı özü kimi istedad sahibi, ilahi fəhmə sahib olan şairlərlə qarşılaşmadığını şeirlərində əks etdirir. Sarayda yaşayıb-yaradan şairlərin şeirlərinin saraydan kənara çıxa bilmədiyini, oradakı şairlərin heç bir istedadı sahib olmadıqlarını poetik dillə qələmə alır. Öz istedadına güvənən şair uzun müddət saray həyatında davam edən intriqalara davam gətirə bilmir. Lakin onun qürurunu yüksək mənsəb və qiymətli hədiyyələr sındıra bilmir. Bu məqalədə şair istedadının gücü, onun fərdi keyfiyyətinin nədən bəhrələnməsi şeirlərindən gətirilən nümunələr əsasında təhlil olunur.

Açar sözlər: Xaqani Şirvani, şeirləri, sənətkarlığı, müasirlərinə münasibət, özünü öyməsi

Məqalə tarixçəsi: göndərilib – 02.06.2026; qəbul edilib – 11.06.2026

The pride factor in Khagani Shirvani's poetry as an indicator of the poet's personal quality

Khuraman Hummatova
Doctor of Philological Sciences, Associate Professor
Institute of Literature named after Nizami Ganjavi of ANAS
E-mail: hummatovax@mail.ru

Abstract. One of the greatest poets of the 12th century Azerbaijani Renaissance was Khagani Shirvani. One of the factors that assess the quality of his creativity is his poems, which reflect the poet's pride. The poet's pride factor plays a leading role in his self-confidence. The fact that he has such a high status is the main indicator of the poet's personal quality. Khagani does not hesitate to say in his poems that he did not meet poets as talented as him, both during his time in the palace and during his travels, and that the poets who lived and created in the palace did not have any understanding and divine talent. The poet, who could not continue with this pride in the palace life for a long time, faces injustices. However, neither high position nor valuable gifts can break his pride. This article analyzes the origins of the poet's talent and the roots of this individual quality based on examples from his poems.

Keywords: Khagani Shirvani, poems, artistry, attitude towards his contemporaries, self-praise

Article history: received – 02.06.2026; accepted – 11.06.2026

Giriş / Introduction

XII əsr İntibah dövrü Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli simalarından biri də Əfzələddin Xaqani (1126-1199) olmuşdur. Xaqani Şərq dünya mədəniyyətində özünəməxsus yeri olan sənətkarlardandır. O, ədəbiyyatımızda “Töhfətül-İraqeyin” məsnəvisi ilə poema janrının əsasını qoymaqla yanaşı, yazdığı məktublarla ilk nəsr nümunələrini də ədəbiyyata gətirmişdir. Şairin yazdığı fəlsəfi şeirlərdə bəzən həyat həqiqətləri gizli, bəzən də açıq şəkildə əks olunur. Onun yaradıcılığı özündən sonra yazıb-yaradan sənətkarlar üçün bir həyat məktəbi olmuşdur.

İstər klassik dövr olsun, istərsə də orta əsr şairləri olsun, Xaqani Şirvani qədər ailəsi, ailə üzvləri, qohumları, tanıdığı insanlar haqqında ətraflı məlumat verən ikinci bir sənətkarı görmək mümkün deyil. Onun əsərlərindən uşaqlıq illəri, atasının ağır təbiəti, tündməcəz bir insan olduğu, anası haqqındakı fikirləri, anasının doğulduğu yer, özünün ailə həyatı, həyat yoldaşları, övladları, əmisi, əmisi oğlu, əmisinin ölümü, bibisi, ətrafında olan dostları və s. ilə tanış oluruq.

Şairin əsərləri onun həyatını əks etdirən aynadır. Bu baxımdan Xaqani yaradıcılığında şairin fərdi keyfiyyətlərini əks etdirən amillər, şairdəki bu xüsusiyyətin mənbəyinin, yəni fərdi keyfiyyətinin ilahi-estetik harmoniyasının nədən qaynaqlandığını əsərlərindən gətirdiyimiz nümunələrlə təhlilə cəlb edəcəyik.

Şairin özünə olan güvəninə əsasən onun qürur amili aparıcı yer tutur. Onun belə yüksək qürur sahibi olması, şairin fərdi keyfiyyətinin əsas göstəricisidir. Bu məğrurluqla uzun müddət saray həyatında davam gətirə bilməyən şair haqsızlıqlarla üzləşir. Lakin yüksək mənsəb və qiymətli hədiyyələr onun qürurunu sındıra bilməyib.

“Xaqaninin mənəvi atası Kafiəddin ona sadəcə dərs deməklə kifayətlənməmiş, gənc İbrahimin əlindən tutaraq Qaf dağının ən yüksək zirvəsinə qaldırmışdır. Onun sənət və mərifət dünyasının əngin səmalarına uçmasına yardım etmişdir. Ədibin dili ilə desək: “Günəş dənizdən suyu göylərə çəkdiyi kimi, Kafiəddin də öz işıqlı fikirləri və əməlləri ilə atalı yetim İbrahimin əlindən tutaraq, elm və sənət aləminin kəhkəşanına çəkib çıxarmışdır” [7, s.133].

Xaqani kiçik yaşlarından şeir yazmağa başlamış, bu dövrdə ona müxtəlif təxəllüslər vermişlər. Belə təxəllüslərdən biri də əmisi Kafiəddin Ömərən ona verdiyi “Həqayiqi” təxəllüsü olmuşdur, lakin şair bu adla yox, müəllimi Əbül-Ülanın ona verdiyi “Xaqani” təxəllüsü ilə tanınmışdır.

Əsas hissə / Main part

Xaqaninin ailəsi haqqında verdiyi məlumatlardan məlum olur ki, onun atası sadə, zəhmətkeş, halal zəhmətlə dolanan insan olmuşdur. Atası Əli şairin yaddaşında qürurlu bir insan kimi qalmışdır. Odur ki, şair şeirlərinin birində özünün təvazökarlığını tərənnüm edərkən, atasının toxucu olmasından məhəbbətlə söz açır:

*Sənətcə toxucu olmuşdur babam,
Mən də yavaş-yavaş söz toxuyuram. [5, s.13]*

Şair sanki toxucu atası ilə söz mülkünün “xaqanı” olan oğul arasında əlaqə yaradır. O da atası kimi sənətkardır, ancaq onları fərqləndirən amil isə birinin söz “toxuyan”, digərinin isə ip toxuyan olmasıdır. Özünün söz toxuduğunu deyən şair, ata və oğul arasında qırılmaz bağların olduğunu göstərir. Başqa bir şeirində şair “Cəmaləddin Musuli ilə görüş və onunla söhbət”ində yenə də xarrat olan atası ilə fəxr edərək deyir:

*Dedim: tələbəyəm, həm də sözbilən,
Şirvan şəhərində doğulmuşam mən.*

*Xəlilullah olmuş dövründə atam,
Deməli, əslində xarrat oğluyam.* [5, s.74]

Xaqani həbsdə olarkən ölkəsinin vəzirinə yazdığı məktubda özünün xarrat oğlu olması ilə bir daha öyündüyünü görürük. Atasını bütpərəstlik dövründəki Azərlə müqayisə edir və belə deyir:

*Baxma sadə bir xarratın oğluyam mən, bil, Azər
Xarrat idi, lakin oğlu Xəlil oldu peyğəmbər.* [5, s.108]

Yaşadığı haqsızlıqların, haqqında olan şayiələrin onu bezdirdiyini, sarayda onu gözdən salanları, haqqında dedi-qodu yaradanları, istedadsız insanları tənqid edərək, onları bar verməyən söyüd ağacı ilə müqayisə edir. Şair məcaz yolundan istifadə edərək onları bəhrəverməz, meyvəsi olmayan, heç bir kimsəyə xeyri dəyməyən ağaca, özünü isə bol bəhrə verən, meyvəsi aşib-daşan, daim insanların gərəyi olan, dadlı, ləzzətli xurmaya bənzədir. Xaqani dövrün ona qarşı haqsızlıqlarla dolu olduğu bir vaxtda heç nədən çəkinməyərək onun sənətinə dəyər verməyənləri “yaramaz” adlandırır, “başlarının boş olduğunu” deyir.

*Sən təbimin bağçasından istə təzə xurmalar,
Gedib hər bir yaramazın söyüdündən umma bar!*

*Hər an xurma ağacından bollu xurma dərərsən,
Yel əsərsə, kəpənlər uçar fəqət söyüddən.* [5, s.108]

Bu beytlərdə şairin məğrur bir insan olduğunu, sözünü mərd-mərdanə deməsini, onu heç bir hədə-qorxu, həbs, təhdidin qorxutmadığını görürük. Özü ilə müqayisə ediləcək bir sənətkarın olmadığını dilə gətirən şair özünü söz mülkünün sultanı adlandırır:

*Beş yüz ildir doğulmamış mənim kimi sənətkar,
Yalan yoxdur sözümdə, mənim min şahidim var.* [5, s.100]

İlahi varlıqdan güc alan sənətkar fitrətinin gücü həmin dövrdə hamını heyran etməkdə idi. O, təkcə şairlik istedadına malik deyildi, onun poeziyası qaranlıqları işıqlandıran, ilahi gücə malik bir sehr dünyası idi. Xaqani Şərqi sirli və müəmmalı görünən daxili aləmini rəssam dühası ilə sözlərlə çəkməyə qadir olmuşdur. Şair demək olar ki, yaradıcılığı boyunca, bütün elm sahələrinə olan biliklərini nümayiş etdirə bilmiş, öz istedadının gücünü bütün dünyaya yaymışdır.

Şairin istedadının fəvqəlgüçə malik olması haqqında belə fikir yürütməsinin səbəblərindən ən ümduəsi o idi ki, o saray həyatına yaxından bələd idi, oradakı şairlərin istedadsız olduğunu görür, yalan və hiylə ilə özlərinə ad-san qazanmaqlarını bilirdi. Yaxın Şərq ölkələrinə səyahəti zamanı qarşılaşdığı insanların onun kimi istedad sahibi olmadıqları ona məlum idi. Onları “kor xəbislər deyərək”, – vəsf edən şair, “şöhrət papağına yoxdur etibar”, “şər dolu qapıdan uzaqlaş daha”, “Xaqani, get sığın vahid Allaha” şeirlərinin birində özü haqqında olan söhbət əsnasında deyir:

“Həyatının ilk dövrlərini saraylarda yaşayan şair oradakı haqsızlıqları gördükdən sonra saraydan uzaqlaşmış, yenidən oraya qayıtmamaq üçün müxtəlif bəhanələr gətirməyə müvəffəq olmuşdur. “Xaqaninin şairlik istedadının həsədini çəkənlər və ona paxıllıq edənlər bütün bu cəhətdən şairi sarayda nüfuzdan salmaq üçün istifadə etməyə çalışırdılar. Mövcud vəziyyətdən narazı və düşüncələrinə görə sarayda və ətrafda özünə qarşı olan münasibətdən incik şair səfərə çıxmaqla sakitlik tapmaq qərarına gəlir” [3, s.21].

*Bu sənətdə hər kəs məndən öyrəndi bir fəsaht,
Sonra gedib hazırladı mənə min cür fəlakət.* [4, s.108]

Şairin saray həyatı ilə əlaqəsi və bağlılığı uzunmüddətli olmuşdur. Buna görə də həbslərə məruz qalan şair həbs həyatını əks etdirən “Həbsiyyə”sini qələmə almışdır. Saray intriqaları, həbs

həyatının ağırlığı şairin qürurunu sındıra bilməmiş, əksinə onun yaradıcılıq istedadının daha da çoxşaxəli olmasına təkan vermişdir:

*Şahım, mənim əlimdədir bu söz mülkü, söz diyarı
Bu dünyada tək mənimdir, söz mülkünün ixtiyarı*

*Mənim könlüm müəllimdir, dizim üstə dəbistanı,
O şagirdəm ki, öyrəndim sükut ilə əlifbanı.*

Şair zindan həyatını boynuna çoxbaşı ilan kimi dolanan şər qüvvələrlə müqayisə edərək, onları “böynuna Zöhhak ilanı saldı ahəngər bu gün”, “bu Ləhəblər döyüşməkdən nə qorxum dəhrdə”, – deyir, onları qorxudan şairin istedadı, dərin zəkası və mükəmməl əqlə sahib olması idi, şair onların arasında özünü “çün Firidun xəznəsidir əqli ürfanım mənim” və ya özünü bəndə vurulmuş əjdaha ilə müqayisə edərək, “bax, necə gör halqalanmış damənində əjdaha”, “ətrimlə doldu dünya xoş gülüstanım mənim”, – deməklə, özünü ətri bütün ələmə yayılan bağla müqayisə edir. Gülüstan bağının ətrini xəzan soldura bilər, amma Xaqani sözünün ətri isə həmişə yaşar, solmazdır:

*Kəbəyəm cümlə mələklər səcdə eyrlər mənə,
Çünki İsa tirməsindən oldu xüftanım mənim,*

*Məskənim çirkin də olsa, xatirimlə kövsərəm,
Cənnətə merac üçün vardır hər imkanım mənim. [4, s.97]*

– böyük ilahi istedadla sahibi olduğunu deyərək, şöhrətinin sədası artıq hər tərəfə yayılması ilə fəxr edir. “Dahi şairin mədhiyyələrində demokratik ədəbiyyat üçün səciyyəvi olan şəxsiyyətlə mühitin ziddiyyəti ana xətt kimi çıxış edir, sənətkar öz nəfsini, mənliyini dərk edərək cəmiyyətdəki mövqeyini və sözünün qüdrətini uca tutur. Şair “zülmkar dövrandə vəfa görmədiyini”, “çörəkdən ötrü nakəslərin qapısında qulluqdan əl çəkdiyini”, “tamahkar olmadığını”, “zər əhlinin qarşısında dəvə tək əyilmədiyini”, nəhayət, şeirinin “əlmə söykəndiyini” təkrar-təkrar qeyd edir” [1, s.27].

Şairə qarşı xəbis hisslərini gizlədə bilməyən insanlar şairin istedadından qorxaraq ona min fəsadlar qurur. Xaqani onların şeirlərini “evdən çölə çıxmaz, yazdıqları şeirlər”, “dadsız bir mey hasil olar sözlərinin suyundan, “doğmaz quru təblərindən tərəvətli şeirlər, “belə eşşək adamların cahilliyi az deyil”. Şair belə adamlara “hirsinizdən ölün”, – deyə cavab verir hər zaman. L.Əlizadə yazır: “Xaqaninin ona həsəd aparan sənət dostlarına cavabı budur: qamışlıqda qamışlar eyni rəngdə olurlar, lakin bir qamışdan qənd hasil olur, digərindən həsir düzəldirlər. Xaqani paxıllığını çəkən “dostları”nın hətta onun şeirinin təxəllüsünü də öz adına çıxarmağa səy göstərdiklərini gördükdə onlara belə cavab verir” [2, s.309].

Xaqaninin fitri qabiliyyət sahibi olduğunu qəbul etmək istəməyənləri nəzərdə tutaraq yazırdı:

*Paxıllıqdan qızdırmaya, titrəməyə düşüblər,
Onlar mənim paltarımı geyinsələr yox zərər. [4, s.131]*

Şair belə insanların üzünü “Sürtülməkdən xarab olub getmiş tamam üzləri” deməklə, şairə qarşı pis niyyətləri gizlədə bilmədiklərini, onu hər vəchlə gözdən salmalarını nəzərdə tutur.

*Bəd niyyətli adamların yaxşılığı olar bəd,
Yamanlarla fəxr etməyi onlar etmişlər adət*

*Doğruluqla yox işləri, ataları bilinmir,
Nə Adəmdən törəmişlər, nə İsadan budur sirr.*

Şərlənərək böhtanlara tuş gələn sənətkar, ona verilən həbs cəzası ilə barışa bilmir, onu gözdən salan insanların Allah tərəfindən cəzalanmasını arzulayır. Çünki nahaq yerə həbs olunan şair haqsız çıxarılan bu qərarla razılaşa bilmir və ümidini uca Allaha bağlayır:

*Zəmanənin pislərindən həqqə aparram pənah,
Allahsızlı haqq yoluna özü gətirsin Allah. [4, s.100]*

Özünün fərdi kimliyini sübuta yetirən şair deyir:

*Nitq gənci sahibi, söz mülkünün xaqaniyəm,
Vardır hər kəlmədə yüz gənc-xaqanım mənim*

və ya

*Yeddi ölkədə iki beytim yazarsa kimsə bil,
Kafəram, Darül-Qəməmə-darül-imkanım mənim. [4, s.98]*

Beytin birinci misrasında Qəməmə adlı bir qadının Yerusəlimdə böyük bir kilsə tikdirməsinə işarə edir. Şairin ikinci misrasında Xaqani deyir ki, dünyada mənim kimi şeir yaza bilən olsa, onda qoy mənim iman gətirdiyim kilsə (zibilxana) olsun. Buradan şairin özü haqqında yaranan yüksək fikrin, sənətkarlığının, fitri istedadının çox böyük miqyasları əhatə etdiyini görürük. Çünki şair yeddi ölkə deməklə, Yaxın Şərq ölkələrini nəzərdə tutur və artıq bu ölkələrin də şairin varlığından xəbərdar olduğu məlum olur.

*Kütbeyin düşmən mağara axtarır gizlənməyə,
Hər biri olmuş, odur, quli-biyabanım mənim.*

*Əql məndə, feyz məndə, qəlbü can da məndəmidir
Aləmin həqqi nədir ki, verə fərmanım mənim.*

*Ülviyəm, ruhaniyəm, qeybi doğuldum qüdsdən
Qiy bunu inkar qılsın xəms-nadanım mənim. [4, s.97]*

Bu beytdə sanki üsyankar şairin həyata verdiyi mesaj sonrakı dövrlərdə elə bil onun yaşam tərzini kodlaşdırmışdır. X.Yusifli yazır: “Xaqani dedikdə həmişə güclü, coşqun bir inkar yada düşür. Şairin əsərlərində, hər şeydən əvvəl, bu inkar diqqəti cəlb edir. Xaqaniyə XII əsrin ən böyük inkarçısı desək, səhv etmərik. Bu inkar nəyə qarşı yönəlmişdir? Şair nəyin xatirinə inkar edir? Bu iki suala cavab vermək, onun Azərbaycan intibah mədəniyyətindəki yerini müəyyənləşdirmək, şairin hansı cəbhədə durduğunu, hansı ideallarla yaşadığını aydınlaşdırmaq deməkdir. Xaqaninin inkarı ayrı-ayrı fərdlərin, tək-tək hadisələrin təsadüfi eybəcərliklərin yox, əsrin, zamanın inkardır. Yüzdillərlə hökm sürən, İnsanı, onun bütün istək və düşüncələrini vaxtı keçmiş, qocalıb qartımış baxışlar məngənəsində sıxan, çürüdən, incidən baxışların, görüşlərin inkarıdır. Bu inkar orta əsrlərin mürgüsündən oyanmış insan zəkasının orta əsr şərinin inkarıdır, İntibah təlatümünün orta əsr mürgüsünün inkarıdır. Zahirən bu inkar bütün həyata, bütün insanlara qarşı yönəlmişdir. Ancaq belə düşünmək böyük sadələşmə olardı. Xaqani inkarının obyektı aydındır, məlumdur” [6, s.16].

Xaqani həbsdə olduğu müddətdə belə onun heç bir şeydən qorxusu olmadığını, onun üçün həyatda qərar verəcək kimsə ola bilməyəcəyini ərz edir. Şair onu sevməyən insanların üzdən parıltılı görünsələr də, daxillərində qaranlığın hökm sürdüyünü belə bəyan edir; “güzgü tək zahirdə parlaqsan, içindir qapqara” deyir. Başqa bir şeirində şair deyir:

*Bax Məryəmin sapı kimi ikiqatdır bədənim,
İsada ki iynə kimi təkədir qəlbim mənim*

*Möhkəm iplə əl-qolumu bağlamışlar burada,
Necə İsa iynəylə bağlı qalmış orada. [4, s.99]*

Şair həsrətdən, zalımların zülmündən həbsdə əziyyət çəkdiyindən Rum Qeysərindən həbsdən qurtulmaq üçün xahiş edir. Burada şair dini rəvayətlərdə İsa peyğəmbər ilə bağlı olan bir rəvayətə də aydınlıq gətirir. Rəvayətdə deyilir ki, hz. İsa Allah dərgahına merac edərkən mələklər onun dördüncü göydən o tərəfə keçməsinə yol vermirlər, çünki onun üstündə bir iynə tapırlar. Şair də bu beytdə əyilib, incəlməmiş vücudunu Məryəmin ayrılmış sapına, özünün qaranlıqlarda tənha qalmasını İsa peyğəmbərin iynəsinə bənzədir. Bütün bunlara baxmayaraq, Xaqani heç vaxt nəfsinin qurbanı olmamış, acgözlüyə boyun əyməmişdir. “Xaqaniyəm, deyən şair sərvət eşqinin onun ağlına başından ala bilməyəcəyini, sərvətin bir kölgə olub, sonradan yoxa çıxacağını, əbədi olmayacağını bildirir. Sərvət eşqinin əvvəlcə şölə saçdığını, sonra külə dönüb getdiyini deyir:

*Xaqaniyəm, çörək üçün mən abırımı atım niyə?
Hərsləkdən göz yaşım ürək qanım qatım niyə?*

*Haram buğda ucbatından nələr çəkdi, Adəm nələr,
Haram çörək axtarma ki, başına min bəla gələr. [4, s.225]*

Özünü dünya şöhrətli insanlarla müqayisə edən Xaqani bu müqayisəsində haqlı idi, bu müqayisənin arxasında şairin özünə güvəni, istedadının sonsuz olması dururdu. Şair cənnətdə meyvə yeyən Adəmin meyvəsinin tumunun ona qismət olmasını, onun müqabilində bu istedadının olduğunu deyir və bu təbin də ona Allahın bəxş etdiyini dilə gətirir:

*Mən təbib əmimdən almışam ilham,
Odur, söz mülkünün bir Bokratıyam.*

*Ağlım pay almışdır min bir dənizdən,
Tanışam hər otla Qaf dağında mən. [4, s.63]*

Nəticə / Conclusion

Beləliklə, Xaqani Şirvaninin kimliyini, emosional mənliliyini sübut edən şeirlərilə yanaşı, onun incə təbini əks etdirən lirik şeirləri də könülləri fəth edir. Şairin qəzəllərində onun incə bir qəlbə sahib olduğunu görürük. Bu qəzəllərində şairin lirik “mən”i poetik imkanlarının dərinliyini özündə əks etdirir. Lirik qəhrəman, sevən aşiq şairin özüdür.

*Pərvanəsiyəm eşqin şəmində pərim yanmış,
Çırpınmadayam, cana rəhm et, mənə pər ver sən. [4, s.206]*

Bu lirik beytdə şair eşqi yolunda şamın atəşində qol-qanadının yanmasından şikayətlənir. Atəş alovunda çırpınan aşiq şamdan imdad diləyir. Təsəvvüfi baxımdan burada əzab çəkən, sevən aşiq həqiqətə yaxınlaşır, aşiqin əziyyət çəkməsi təsadüfi deyil. Əzab birliyə, təmizlənməyə aparan yoldur. Şam həm sevgilidir, həm şairin lirik “mən”i, həm də ilahi işıqdır. Bütün bunlar hamısı bir obrazda birləşir. Bu poetik beyt Pərvanə ilə Şam arasında olan alleqorik sevgi dramını ortaya qoyur. Burada pərvanə sevən aşiq, insan, işığa can atan varlıqdır; şam sevgi obyektı, ilahi işıq, ideal gözəllikdir. Ancaq həqiqətə çatmaq əzabsız olmur. Pərvanə işığa can atdığı üçün yanır. Bundan şam da əzab çəkir, çünki o həm özünü, həm də sevgilisinin qol-qanadını yandırır. Bu, əsl sevgi, birlik, əzabdır.

Xaqani Şirvani yaradıcılığı uzun əsrlərin sınağına mərdənəliklə sinə gərmiş, zamanın imtahanından üzüağ çıxmışdır. Onun poeziyası özündən sonra yazıb-yaradan sənətkarlar üçün bir məktəb olmuşdur. Şerqin böyük dühaları olan Əmir Xosrov Dəhləvi, Əbdürrəhman Cami,

Məhəmməd Füzuli, Seyid Əzim Şirvani və s. kimi sənətkarlar Xaqani dühası qarşısında baş əymiş, onun yaradıcılığından bəhrələnmiş, bu ölməz sənətkarın əsərlərinə nəzirələr yazmış, ondan iqtibaslar etmişlər.

Ədəbiyyat / References

1. Əlizadə L. Xaqani Şirvaninin qəsidələri. Xaqani Şirvani: həyat və yaradıcılığı (Məqalələr toplusu). – Bakı: Elm və təhsil, 2020.
2. Əlizadə L. Xaqaninin fəxriyyə qəsidələrində özünəqiymanın təzahürləri. Klassik Azərbaycan və Şərq ədəbiyyatına dair araşdırmalar (Məqalələr toplusu). – Bakı: Elm və təhsil, 2021.
3. Həmidov İ. Xaqani Şirvani: həyat və yaradıcılığı (Məqalələr toplusu) Xaqani Şirvaninin dövrü, mühiti və həyatı. – Bakı: Elm və təhsil, 2020.
4. Xaqani Ş. Seçilmiş əsərləri. – Bakı: Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı, 1978.
5. Xaqani Ş. Seçilmiş əsərləri. – Bakı: Yazıçı, 1985.
6. Xaqani Ş. Seçilmiş əsərləri. Xəlil Yusifli, Ön söz. Xaqani Şirvani və ədəbi irsi. – Bakı: Lider nəşriyyatı, 2004
7. Qafar K.-Hərişçi. Xaqani Şirvani: həyatı, dövrü və mühiti. – Bakı: Elm, 1988.